

TÜRKİYE VE AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE EKOLOJİ TERİMLERİNİN KULLANIMI VE ETKİLEŞİM İMKÂNI

Orhan Sevgi¹

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi,
Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalı İstanbul
İleti: osevgi@istanbul.edu.tr

Özet

Türkiye ve Azerbaycan Türkçesi çeşitli özellikler açısından çok yakındır. Dolayısıyla iki ayrı coğrafyada kullanılan Türkçe üzerine çeşitli yönlerden çalışmalar yapılmıştır. Söz konusu çalışmalar daha ziyade dilbilimciler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ise Azerbaycan ve Türkiye Türkçesindeki ekoloji terimlerinin kullanımı değerlendirilmiştir. Çalışmada Azerbaycan Türkçesi için *Ekoloji Lüğatı* ve Türkiye Türkçesi için *Ekolojik Terimleri Sözlüğü* kullanılmıştır. Ayrıca bazı ekoloji terimleri için diğer ekoloji kaynaklarına da bakılmıştır. Çalışmada ekoloji terimleri olarak eko ve türevleri konu edilmiştir. Yapılan değerlendirmeye göre; Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinin ekoloji terimlerinin kullanımında benzerlikler belirlenmiştir. Her ikisinde de ekoloji terimlerinin önemli bir kısmının yabancı dilden alınmış ve doğrudan okunuşu ile kullanılmıştır. Bununla birlikte birçok terimde ise Türkçeleştirme çabası açıkça görülmektedir. Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinin ekoloji terimlerinin Türkçeleştirilmesinde Türkçenin ortak kelimeleri kullanıldığı gibi kökeni Farsça olan ve yaygın kullanılan Türkçeleşmiş sözcüklerde kullanılmıştır. Sonuç olarak, Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinin ürettiği Türkçe terimler birlikte değerlendirildiğinde ve bir araya getirildiğinde, Türkçe ekoloji terimlerinin sayısının belirgin şekilde artacağı görülmektedir. Bu tür terim yardımlaşmaları Türkçeyi farklı coğrafyalarda kullananların anlaşmasını da kolaylaştıracaktır.

Anahtar Kelimeler; Ekoloji Terimleri, Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Bilim Dili

USE AND INTERACTION POTENTIAL OF ECOLOGY TERMS OF TURKEY AND AZERBAIJAN TURKISH

Abstract

Turkish of Turkey and Azerbaijan are very close in terms of various properties. Therefore, studies have been conducted on Turkish in two different geographies. These studies were mostly carried out by linguists. This study evaluated the use of the term ecology in Azerbaijan and Turkey in Turkish. *Ekoloji Lüğatı* for Azerbaijan Turkish and *Ekoloji Terimler Sözlüğü* for Turkey Turkish was used in the study. In addition, other ecology sources for some ecology terms have been examined. In the study, ecological terms as eco and its derivatives are discussed. According to the evaluation; Turkish of Azerbaijan and Turkey are determined to contain significant homology to resemble the use of the term ecology of Turkish. Most of the ecology terms were taken from foreign languages and taken directly with the use of terms. In many terms, however, the effort to translate into Turkish is evident. Azerbaijan and Turkey Turkish partners with Turkish words in terms of the ecology of Turkish origin as used in Persian and Turkish in commonly used words have been used. Consequently, when read in conjunction Azerbaijan and Turkey of Turkish terms produced Turkish and when combined is seen to increase significantly the number of Turkish ecological terms. Combining these terms will provide this. Such term aid will also facilitate the agreement of those who use Turkish in different geographies.

Keywords; Ecological Terms, Turkish of Azerbaijan, Turkish of Turkey, Science Language

1. Giriş

Türkiye Türkçesi ifadesi genel olarak Türkiye ve Balkanlarda kullanılan Türkçe için kullanılmaktadır. Azerbaycan Türkçesi ise; "Oğuz Türk dili ve lehçelerinin merkezî dalı olup Azerbaycan'dan başka İran'ın birçok bölgesinde, Irak ve Doğu Anadolu'da yöre halkının ana dilini oluşturmaktadır" (Heyet, 2004:7). Türkiye ve Azerbaycan'ın coğrafi ve tarihi yakınlığının yanı sıra kullanılan Türkçeler birbirine çok yakındır (Ergin, 1971; Hacıyeva, 2008 Karaman, 2009).

Türkiye ve Azerbaycan Türkçesinin gelişimleri dilbilimciler tarafından ayrı ayrı veya karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu incelemelerde Türkçeyi başlıca etkileyen diller olarak Arapça, Farsça, Slav dilleri ve Batı dilleri yer almaktadır. Bu etki ve etkileşimler sonucunda Türkçenin çeşitli coğrafyalarda çeşitli düzeylerde farklılaşmış kullanımlarını görmek mümkündür (Erden, 1985; Adıgüzel, 2012). Bu farklılaşmalar dil kullanımının geçmiş veya sadece güncel konuşmalardaki kullanımları ile sınırlı değildir. Bu farklılaşmaların kendini gösterdiği önemli alanlardan biri de bilim dilidir. Bilimin aktarıldığı dil uzun süre Azerbaycan'da Rusça iken Türkiye'de ise İngilizceden olmuştur. Son yıllarda ise İngilizce her dili etkisi altına almıştır (Crystal, 1997). Türkçe üzerinde bu etkiyi azaltmak için tüm imkânların kullanılması gerekmektedir.

Ekoloji diğer bilim dallarına göre oldukça yeni bir alan olup 19. yüzyılın sonlarına doğru Ernst Haeckel tarafından tanımlanmıştır (Richards, 2008). Daha sonra ekoloji bilgisi çeşitli dillere yayılmış, söz konusu dillerde ekoloji bilgisi oluşturulmaya devam etmiştir. Benzer şekilde Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinde de ekoloji terimleri yoğun olarak kullanılmaktadır. Ekoloji kelimesinin Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinde genel sözlüklerdeki kullanım ve anlam farklılıkları belirtilmiştir (Dağ, 2014). Fakat bu değerlendirme kelimenin genel kullanımıyla ilgilidir. Bu çalışmanın amacı Türkçenin farklı coğrafyalardaki bilimsel birikimlerinin etkileşimine katkı sağlamaktır. Çalışma kapsamında etkileşim ve imkanlar ekoloji terimleri üzerinden ortaya konulacaktır. Ekoloji terimlerinin Türkçeleştirilmesinde farklı coğrafyalardaki birikimlerin kullanılması değerlendirilecektir.

2. Yöntem

Bu çalışmada Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi ekoloji terimlerinde Türkçe terim kullanımı karşılaştırılmıştır. Söz konusu karşılaştırmalarda esas

alınan üç çalışma olmakla birlikte bazı terimler için diğer kaynaklar da incelenmiştir. Azerbaycan Türkçesi için *Məmmədov Q.Ş. Xəlilov M.Y.* Ekoloqların məlumat kitabı. Elm nəşriyyatı. Bakı, İSBN 5 – 8066 – 1512 - X, 516 s. eseri esas alınarak hazırlanan *Ekoloji Lüğəti* kullanılmıştır. İki çalışma başlık dışında hemen hemen aynıdır. Türkiye Türkçesinde ise Necmettin Çepel'in 1982'yi yılında yazdığı *Ekolojik Terimleri Sözlüğü* esas alınmıştır.

Ekoloji Lüğət 2003 yılında yayınlanmış ve ekolojinin bütün dallarını içermesinden dolayı terim açısından son derece zengindir. Oysa Necmettin Çepel'in çalışması olan *Ekoloji Terimler Sözlüğü* ise 1980'nin başlarında yayınlanmış ve eser Fen Bilimlerinde kullanılan ekoloji terimleri açısından zengindir. Bazı ekoloji terimleri için her iki kaynağın dışında diğer ekoloji kaynakları da incelenmiştir. Söz konusu yayınlar ise: 1) *Ekolojiya*, 2012 ve 2) *Tarimsal Ekoloji Terim ve Tanımlar Sözlüğü*, 2000'dir.

Ekoloji terimleri oldukça geniş olduğundan sadece eko- ve türevlerini içeren terimler olarak daraltılmıştır. İçinde eko- ve türevleri geçmeyen terimler değerlendirme dışında tutulmuştur. Çalışma kapsamında Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinde kullanılan eko- ve türevlerinin bazı terimlerinin karşılıkları verilmiştir. Böylece terimler sözlüğüne katkı sağlanması da hedeflenmiştir.

3. Bulgular

3.1. Her iki coğrafyada ekoloji terim kullanımlarının genel özellikleri

Her iki coğrafyada da Türkçe yabancı terimlerin Türkçeye çevrilmesinde kendi öz kaynaklarını kullanma eğilimi görülmektedir. Örneğin *birey*, *bitki*, *ağır*, *çaybasar-subasar*, *etibarlıq*, *ilkın*, *izleme*, *göstəricilər*, *kent*, *kurak*, *qum*, *sıra*, *toplum*, *yanaşma*, *yapay*, *yaşama* gibi kelimeler terimlerde kullanılmaktadır (Çizelge 1).

Yabancı kelimelerin Türkçeleştirilmesinde özellikle Azerbaycan Türkçesinde daha yaygın olmak üzere kullanılan bir diğer kaynak da kültürel ilişki içinde bulunan ve aynı medeniyet içinde olunan dillerdir. Bu diller Arapça ve Farsçadır. Örneğin *coğrafi*, *fəlakət*, *iklim*, *qidalanma*, *kimyevi*, *qiymət*, *təbiiqi*, *ümumi*, *üsul* gibi kelimeler kullanılması tercih edilmiştir.

Çizelge 1. Türkiye ve Azərbaycan Türkçesinde eko ve türevleriyle üretilen bazı terimler

Azərbaycan Türkçəsi	Türkiye Türkçəsi
Açıq Ekoloji Sistem (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:6)	Açık Sistemler/Açık Ekolojik Sistemler (Çepel, 1982:177)
	Akraba ekotipler (Çepel, 1982:185)
Ada Ekosistemləri (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:6)	
Aqroekoloji Sınıf (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:17)	
Aqroekoloji Vilayət (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:17)	
Aqroekoloji Rayon (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:17)	
Aqroekoloji Yarımrəyon (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:18)	
Aqroekoloji Qrup (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:18)	
Aqroekologiya, Aqrosenologiya, Aqroekologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:19)	Agroekoloji (Çepel, 1982:7) (Eser ve ark., 2000:3)
Aqroekosistem (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:19)	Tarım Ekosistemi (Çepel, 1982:7), Agroekosistem (Eser ve ark., 2000:3)
Aqroekosistemin Qida Sahəsi (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:19)	
Analitik Ekologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:25)	Analitik Ekoloji
Antekologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:25)	
Ekoloji Areal (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:31)	
	Antropojen Ekosistemler(Çepel, 1982:18)
Arekologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:31)	
Arid Ekosistemlər (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:33)	Kurak Ekosistemler
Autekologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:38)	Autekoloji, Birey Ekolojisi (Çepel, 1982:6 ve 178)
Bioekoloji (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:46)	Bioekoloji (Çepel, 1982:42)
Bioekoloji Spektr (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:46)	
Ekosfer, Yerin Metaekosistemi, Biosfer Ekosistemi (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:59)	Ekosfer (Çepel, 1982:185)
Ekotop (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:63)	Ekotop, Cansız Çevre (Çepel, 1982:187)
Bozqır (Çöl) Ekosistemləri (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:73)	Bozkır Ekosistemleri
Coğrafi Ekologiya – Geoekologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:78)	Jeokoloji (Çepel, 1982:98)
Çaybasar-Subasar Ekosistemləri – Hipoekosistem (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:84)	
Demekologiya, Populyasiya Ekologiyası (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:101)	Demekoloji, Populasyon Ekolojisi (Çepel, 1982:178)
Dəniz Ekosistemləri (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:108)	Deniz Ekosistemleri
Dinekologiya – (Dinamiki Ekologiya) (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:115)	
	Doğal Ekosistemler (Eser ve ark., 2000: 20)
	Doğal Ekosistemlerin İşlevi (Çepel, 1982:170)
Dünya Uğrunda Ekoform (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:121)	
Edifoekologiya, Ekopedologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:125)	Ekopedoloji (Çepel, 1982: 184)
Ekobiomorflar (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:127)	
Ekobiontlar (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:127)	
Ekocoğrafi Qanun (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:127)	
	Ekocoğrafi Dağılım (Eser ve ark., 2000:23)

Ekofil Norma (Məmmədov və Xəlilov, 2003:127)	
	Ekofen (Çepel, 1982:184)
Ekogenetik Ekspansiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:127)	
Ekogenetika (Məmmədov və Xəlilov, 2003:127)	
Ekoiqlim (Məmmədov və Xəlilov, 2003:127)	Ekoklim (Çepel, 1982:178)
Ekologislər (Məmmədov və Xəlilov, 2003:128)	Ekolojistlər
Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:128)	Ekoloji (Çepel, 1982:178)
Akvatik Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	
Bitki Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	Bitki Ekolojisi (Eser və ark., 2000:10)
Kənd Təsərrüfatı Ekologiyası – Bax: Aqroekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	
Qidalanma Ekologiyası – Trofokologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	
Dinamiki (Ekolyusion-Dinamiki) Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	
Təkamül Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	Evrin Ekolojisi
Ekoloji Biokimya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	
Ekoloji Energetika (Məmmədov və Xəlilov, 2003:129)	
Elektroekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:130)	
Ekotoksikologiya, Ekoloji Toksikologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:130)	Ekotoksoloji
Ekotopologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:130)	
Eksperimental Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:130)	Deneysel Ekoloji
Etnik Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:130)	
İnsan Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:130)	İnsan Ekolojisi (Çepel, 1982:117)
	İşləvsel Ekolojisi (Çepel, 1982:92)
	Heterotrofik Ekosistemlər (Çepel, 1982:111)
	Karasal Ekosistemlər (Çepel, 1982:249)
Kimya Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:131)	
Kosmik Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:131)	
Geokimyəvi Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:131)	
	Gençləştirmə Ekolojisi (Çepel, 1982:266)
Mədəniyyət Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:131)	
	Mera Ekolojisi (Eser və ark., 2000:53)
Populyasiya Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:131)	Populasyon Ekolojisi (Çepel, 1982:204)
Sosioloji Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:132)	Sosyal Ekoloji
Tarixi Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:132)	Tarixi Ekoloji
Tətbiqi Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:132)	Uygulamalı Ekoloji (Çepel, 1982:15)
Ümumi Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:132)	Genel Ekoloji
Fizioloji Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:132)	
Heyvan Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:132)	Hayvan Ekolojisi
Ekologiya və Sosial Amillər (Məmmədov və Xəlilov, 2003:133)	Ekoloji və Sosial Faktörler
Ekoloji Amillər (Məmmədov və Xəlilov, 2003:133)	Ekoloji Faktörler (Çepel, 1982:184), Ekoloji Etkenler
Ekoloji Amplituda (Məmmədov və Xəlilov, 2003:133)	Ekoloji Faktörlerin Etki Alanı (Çepel, 1982:179)
Ekoloji Arxitektura (Məmmədov və Xəlilov, 2003:133)	Ekoloji Mimari

Ekoloji Balans –Ekoloji Müvazinət (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:133)	
Ekoloji Birlik (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:133)	
Ekoloji Böhran ve Ekoloji Kriz (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:133)	Ekoloji Kriz
Ekoloji Bumeranq (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:133)	
Ekoloji Davamlılıq (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:133)	
Ekoloji Deformasiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Dominantlar (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Etibarlıq (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Etalogiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Effektivlik (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Cıdır (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Faza (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Fəlakət (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Göstəricilər, Ekoloji İndikatorlar, Ekoindikatorlar (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	Ekoloji İndikatorlar (Çepel, 1982:180), ekoloji göstərgələr
Ekoloji Hesablama Səhvi (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
Ekoloji Xəritələşdirmə (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:134)	
	Ekoloji İlişkilər (Çepel, 1982:183)
Ekoloji-İqtisadi Potensial (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:135)	
Ekoloji-İqtisadi Sistem (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:135)	
Ekoloji İmmunitet (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:135)	
Ekotip (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	Ekotip (Çepel, 1982:16 ve 187)
Ekoloji Kağız (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	
	Ekoloji Kapasite (Eser ve ark., 2000:24)
	Ekoloji Taşıma Kapasitesi (Çepel, 1982:183)
Ekoloji Kimya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	
	Ekoloji Kirlənmə (Eser ve ark., 2000:24)
Ekoloji Klimaks (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	
	Ekoloji Klimatoloji (Çepel, 1982:181: Eser ve ark., 2000:24)
Ekoloji Kod (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	
Ekoloji Komponentlər (Biogeosenozun) (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	Ekosistem Bileşenləri
Ekoloji Komponentlərin Balansı (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	
Ekoloji Qəza (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	
Ekoloji Qışlama (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:136)	
Ekoloji Qiymət (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
Ekoloji Maksimum (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
	Ekoloji Mevki (Çepel, 1982:182)
Ekoloji Minimum (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
Ekoloji Monitoring (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	Ekoloji İzleme
Ekoloji Mozaika (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
Ekoloji Müharibə (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
Ekoloji Nöqsanlar (Səhvlər) (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
Ekoloji Müxtəliflik (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
Ekoloji Optimallaşdırma (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:137)	
Ekoloji Optimum (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	Ekoloji Optimum (Çepel, 1982:184)
Ekoloji Ölüm (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	

	Ekolojik Ömer (Çepel, 1982:181)
Ekoloji Paradiqma (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	
Ekoloji Pasport (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	
Ekoloji Piramida (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	Ekolojik Piramit (Çepel, 1982:182)
Ekoloji Planlaşdırma (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	Ekolojik Planlama
Ekoloji Plastiklik (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	
Ekoloji Populyasiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	Ekolojik Populasyon (Çepel, 1982:182)
Ekoloji Proqnoz (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	
Ekoloji Resurslar (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	
Ekoloji Rəqabət (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:138)	Ekolojik Rekabet
Ekoloji Risk Zonası (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:139)	
Ekoloji Sabitlik (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:139)	Ekolojik Dəğişmezlik, Ekolojik Stabilitete (Çepel, 1982:182)
Ekoloji Səhra (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:139)	
Ekoloji Sıra - Ekoklin (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:139)	Ekoklin (Çepel, 1982:178)
	Ekosistem sınırları (Çepel, 1982:102)
	Ekolojik Sıralama (Çepel, 1982:180)
Ekoloji Silah (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:139)	
Ekoloji Sistem (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:139)	Ekolojik Sistem
Ekoloji Siyasət (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:140)	Ekolojik Siyaset
Ekoloji Spektr (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:140)	
	Ekolojik-sosyolojik Tür Gruları (Çepel, 1982:179)
Ekoloji Stres (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:140)	Ekolojik Stress
Ekoloji Suksessiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:140)	Ekolojik Süksesyon (Çepel, 1982:182)
Ekoloji Tarazlıq (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:140)	Ekolojik Denge (Çepel, 1982:40)
Ekoloji Tədqiqat (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:140)	Ekolojik Tehdit
Ekoloji Tədqiqat Metodları (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:141)	
Ekoloji Təhlükə (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:146)	
Ekoloji Təhlükəli Vəziyyət (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:146)	
Ekoloji Təhlükənin Subyektı (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:146)	
Ekoloji Təhlükəsizlik (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:146)	
Ekoloji Təhlükə Zonası (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:146)	
Ekoloji Tələbat (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
Ekoloji Tərbiyə (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
Ekoloji Təsərrüfat Arealı (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
	Ekolojik Toprak Seriler (Çepel, 1982:50)
	Ekolojik Tür Gruları (Çepel, 1982:180)
Ekoloji Şok (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
Ekoloji Tolerantlıq (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	Ekolojik Tolerans (Çepel, 1982:211)
Ekoloji Üsul (Yanaşma) (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
Ekoloji Valentlik (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
Ekoloji Valyuta (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
Ekomorflar (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:147)	
Ekonizamlayıcı Proseslər (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:148)	
Ekosfer (Ekoloji Sfer) (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:148)	Ekosfer (Çepel, 1982:185)
Ekosid (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:148)	
Ekosistem (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:148)	Ekosistem (Çepel, 1982:185)
Ekosistem Kompleksi (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:149)	

Ekosistemdən İstifadə Norması (Məmmədov və Xəlilov, 2003:149)	
Ekosistemin Antropogen Dinamikası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:149)	
Ekosistemin Böhranı (Məmmədov və Xəlilov, 2003:149)	
Ekosistemin Buferlik Tutumu (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin Coğrafi Müxtəlifliyi (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin Destruksiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin Ekologiyası, Sinekologiya, Biogeosenologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	Ekosistem Ekolojisi
Ekosistemin Elastikliyi (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin Energetikası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin İqtisadi Effektivliyi (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin Homeostazı (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	Dengeli Ekosistemlər (Çepel, 1982:116)
Ekosistemin İyerarxiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin İnteqrasiyalığı (Məmmədov və Xəlilov, 2003:150)	
Ekosistemin Qəbuletmə Mümkünlüyü (Məmmədov və Xəlilov, 2003:151)	
	Ekosistem Kararlılıq (Eser və ark., 2000:25)
Ekosistemin Komponentləri (Məmmədov və Xəlilov, 2003:151)	Ekosistem Bileşenləri
Ekosistemin Məhsulu (Məmmədov və Xəlilov, 2003:151)	Ekosistem Verimliliği
Ekosistemin Mühafizəsi (Məmmədov və Xəlilov, 2003:152)	Ekosistem Korunması
Ekosistemin Sabitliyi (Davamlığı) (Məmmədov və Xəlilov, 2003:152)	Ekoloji Stabilite (Çepel, 1982:185)
Ekosistemin Səhralaşması (Məmmədov və Xəlilov, 2003:152)	
Ekosistemin Sistematikası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:152)	
Ekosistemin Stasionar Vəziyyəti (Məmmədov və Xəlilov, 2003:152)	
Ekosistemin (Biogeosenozun) Strukturu (Məmmədov və Xəlilov, 2003:152)	Ekosistem Yapısı (Çepel, 1982:186)
Ekosistemin Yaşama Qabiliyyəti (Məmmədov və Xəlilov, 2003:152)	
Ekosistemin Yetiş-Gənliyi (Məmmədov və Xəlilov, 2003:153)	
Ekotip (Məmmədov və Xəlilov, 2003:153)	Ekotip (Çepel, 1982:187)
Ekotoksikologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:153)	
Ekoton (Məmmədov və Xəlilov, 2003:153)	Ekoton (Çepel, 1982:186)
Ekotop (Məmmədov və Xəlilov, 2003:154)	Ekotop, Cansız Çevre (Çepel, 1982:187)
Endoekogenetik Səssessiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:158)	
Evolusion, (Təkamül) Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:167)	Evrin Ekolojisi
Ekoelement (Məmmədov və Xəlilov, 2003:197)	Ekoelement (Çepel, 1982:177)
Fövqəladə Ekoloji Vəziyyət (Məmmədov və Xəlilov, 2003:196)	
Genekologiya, Biosistematika (Məmmədov və Xəlilov, 2003:200)	Gen Ekolojisi (Çepel, 1982:97; Eser və ark., 2000:32)
Geoekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:179)	Jeokoloji
Həyatın Ekoloji Davamiyyəti (Məmmədov və Xəlilov, 2003:196)	
Hipoekosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:203)	Su ekosistemləri
İqtisadi Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:214)	
İlkin Ekotoplar (Məmmədov və Xəlilov, 2003:215)	
İnformasiya Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:218)	
Kənd Təsərrüfatı Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:233)	
Klimaks Ekosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:236)	
Kosmik Antropoekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:243)	
Kosmik Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:244)	

Kosmik Gəmi və Stansiyanın Qapalı Sisteminin Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:244)	
Qapalı Ekoloji Sistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:253)	Kapalı Ekosistem (Çepel, 1982:186)
Qlobal Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:266)	Global Ekoloji
Qum Ekosistemləri (Məmmədov və Xəlilov, 2003:269)	Kumul Ekosistemi
Qiperqraqasion Ekosistemlər (Məmmədov və Xəlilov, 2003:274)	
Landşaft Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:275)	Peyzaj Ekolojisi (Çepel, 1982:144)
Landşaft Komplekslərinin Ekoloji Qiymətləndirilməsi (Məmmədov və Xəlilov, 2003:275)	
Meqækosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:291)	Mega Ekosistem (Çepel, 1982:157)
Mezækosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:293)	Mezo-Ekosistem ((Çepel, 1982:159)
Meşə Ekosistemləri (Məmmədov və Xəlilov, 2003:296)	Orman Ekosistemləri (Çepel, 1982:88)
Mədəni Ekosistemlər (Məmmədov və Xəlilov, 2003:307)	
Mikroekosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:311)	Mikro Ekosistem
Monodominant Ekosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:319)	
Morfoloji Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:321)	
	Nano-ekosistem (Çepel, 1982:169)
Neoekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:331)	Neo-Ekoloji (Çepel, 1982:172)
Növün Bioekoloji Potensialı (Məmmədov və Xəlilov, 2003:339)	Biyoekoloji potensial (Çepel, 1982:42; Eser və ark., 2000:12)
Paleoautekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:345)	
Paleodemekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:346)	
Paleoekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:346)	Paleoekoloji (Çepel, 1982:191)
Paleosinekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:347)	
Polidominant Ekosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:357)	
Populyasiya Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:359)	Populyasiya Ekolojisi (Çepel, 1982:178)
Psixoeekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:366)	
Radiasiya Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:367)	
Radioekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:369)	Radioekoloji (Çepel, 1982:210)
Sabitləşmiş (Stabilləşmiş) Ekosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:380)	
Senoekosistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:385)	Sinekosistem (Çepel, 1982:244)
Senoekosistemin İstilik Rejimi (Məmmədov və Xəlilov, 2003:385)	
Sənaye Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:387)	Endüstri Ekolojisi
Sinekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:393)	Toplum Ekolojisi (Çepel, 1982:244)
Sosioloji Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:397)	
Soskoloji Sistem (Məmmədov və Xəlilov, 2003:397)	
Sozoloji Ekologiya, Sozologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:397)	
Su Ekosistemləri (Məmmədov və Xəlilov, 2003:47)	Su Ekosistemləri
Süni Ekosistemlər (Məmmədov və Xəlilov, 2003:420)	Yapay Ekosistemlər
Şəhər Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:418)	Şehir Ekolojisi
Takır Ekosistemləri (Məmmədov və Xəlilov, 2003:422)	
	Tatlısu Ekosistemləri (Çepel, 1982:90)
Texniki Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:425)	
Texnologiyanın Ekologiyalaşdırılması (Məmmədov və Xəlilov, 2003:426)	
Təmiz Su Ekosistemləri (Məmmədov və Xəlilov, 2003:438)	
Tibbi Ekologiya (Məmmədov və Xəlilov, 2003:441)	Tibbi Ekoloji
Torpaqların Ekologiyası (Məmmədov və Xəlilov, 2003:462)	Toprak Ekolojisi
Torpaqların Ekoloji Münbitlik Modeli (Məmmədov və Xəlilov,	

2003:462)	
Trofeкологиya, Qidalanma Ekologiyası (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:468)	
Tundra Ekosistemləri (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:472)	Tundra Ekosistemləri
Urboekologiya (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:475)	
Yetmiş Ekosistem – Klimaks Ekosistem (Məmmədov ve Xəlilov, 2003:497)	
	Çiçeklenme Ekolojisi (Çepel, 1982:49)
	Ekolojik Eşdeğerlilik (Çepel, 1982:180)
	Ekolojik Taşıma Kapasite (Çepel, 1982:183)
	Ekolojik Niş (Çepel, 1982:173)
Xüsusi Ekologiya (Sadıqov ve Xəlilov, 2004: 6)	Özel Ekoloji
Ekoloji Audit (Sadıqov ve Xəlilov, 2004:116)	
Ekoloji Auditor (Sadıqov ve Xəlilov, 2004: 116)	
Nəzəri Ekologiya (Hüseynov, 2012:11)	Kuramsal Ekoloji
Ekoloji Aspektləri (Əsgərova, 2012: 209)	
Ekoloji Menecment (Ələkbarov, 2012:284)	
<i>Ekoloji Zıyan</i> (İbrahimov, 2012:306)	
Ekoloji Etikənin (Ağayev, 2012:341)	Ekolojik Etik
Mühəndis Ekologiyası (Səlimov ve Ark.2012:12)	
Ekoloji Terror (Səlimov ve Ark.2012: 39)	Ekolojik Terör
Tabii Ekosistemlər (Səlimov ve Ark.2012:61)	Doğal Ekosistemler ¹

¹⁾ Türkiyə Türkçesinde bazı yaygın kullanılan terimler kaynaqsız verilmiştir.

Türkiye ve Azərbaycan Türkçesinde birçok yabancı terim doğrudan okunuşları şeklinde kullanılmaktadır. Bu konuda verilecek örnekler; *Autekologiya*, *autekoloji*, *geoeкологиya*, *jeoekoloji*, *ekotoksikolojiya*, *ekotoksoloji*, *ekoloji suksessiya*, *ekolojik suksesion*, *ekoloji toleranliq*, *ekolojik toleransi* *ekolojik optimum* terimleridir (Çizelge 1).

Her iki coğrafyada da ekoloji terimlerin için eş kelimeler kullanılmaktadır. Bu kullanım terimin alındığı dildeki okunuşu ve önerilen terim şeklindedir. Örneğin *təkamül ekologiya* ve *evolyusion ekologiya*, *ekoloji göstəricilər* ve *ekoloji indiqatorlar*, *qidalanma ekologiyası* ve *trofeкологиya*, *şəhər ekologiyası* ve *urboekologiya* gibi verilebilir. Benzer örnekler Türkiye Türkçesinde de görülmektedir. Örneğin: *kent ekolojisi* ve *şehir ekolojisi*, *ekolojik monitoring* ve *ekolojik izleme*, *ekolojik faktörler* ve *ekolojik etkenler* gibi terimler verilebilir (Çizelge 1).

3.2. Azərbaycan Türkçesinde bulunan ekoloji terimleri

Azərbaycan Türkçesindeki ekoloji terimlerinin bazıları hem sözcük hemde anlam bakımından Türkiye Türkçesinde de bulunmamaktadır. Örneğin *ekobio-morflar*, *ekobiontlar*, *elektroekologiya*, *ekoloji immunitet*, *ekoloji*

valentlik, *ekoloji valyuta*, *ekomorflar* gibi terimler kullanılmıştır.

3.3. Türkiye Türkçesinde bulunan ekoloji terimleri

Türkiye Türkçesinde kullanılmasına rağmen Azərbaycan Türkçesinde olmadığı düşünülen terimler de bulunmaktadır. Bu terimlere örnek olarak: *Çiçeklenme ekolojisi*, *ekolojik eşdeğerlilik*, *ekolojik taşıma kapasite* ve *ekolojik niş* verilebilir.

3.4. Ortak kullanılan terimler

Türkiye ve Azərbaycan Türkçesinde bazı ekoloji terimleri aynı sözcüklerle oluşturulmuştur. Ortak kullanılan terimler iki şekilde olduğu görülmektedir. Birincisi birebir aynı terimlerin kullanılması, ikincisi ise eşanlamlı sözcüklerin kullanımıyla oluşturulan terimlerdir.

Birebir aynı olan terimler

Her iki coğrafyada da birebir aynı kullanılan terimlere örnek olarak: *Açık ekolojik sistem*, *agroekoloji*, *ekotop*, *ekopedoloji*, *insan ekolojisi*, *populasyon ekolojisi*, *sosyal*

ekoloji, hayvan ekolojisi, bitki ekolojisi verilebilir. Bu örneklerin daha fazlası çizelge 1'de görülebilir.

Eşanlamlı kelime kullanımları olan terimler

Türkiye ve Azerbaycan Türkçesi ekoloji terimlerinin bazılarında ise eşanlamlı sözcüklerle terim yapıldığı görülmektedir. Örneğin: *tekamiül ekolojiya* ve *evrim ekolojisi*, *təbii ekolojiya* ve *uygulamalı ekoloji*, *ümumi ekolojiya* ve *genel ekoloji*, *ekoloji amillər* ve *ekolojik etkenler*, *ekoloji göstəricilər* ve *ekolojik indikatör*, *ekoloji sabitlik* ve *ekolojik dəyişməzlik*, *ekoloji tarazlıq* ve *ekolojik denge*, *ekosistemin mübahifəsi* ve *ekosistem korunması* gibi terimler verilebilir (Çizelge 1).

4. Tartışma ve sonuçlar

Ekoloji birçok bilim adamı tarafından geleceğin önemli bilim alanlarından biri olarak görülmektedir (Hüseyinnoy, 2012:9). Buna bağlı olarak da ekolojiyle ilgili yazılı metinler ve terimler Türkçeye çevrilmektedir. Azerbaycan Türkçesinde ekolojinin gelişmesinde Amerikalı ve Avrupalı bilim adamlarının eserlerine atıf yapılsa da genel olarak Rus bilim adamlarının etkisi daha fazladır (Hüseyinnoy, 2012:15-25). Söz konusu metin ve terimlerin Türkçeye aktarılmasında iki ana yaklaşım sergilenmiştir. Bunlardan ilki doğrudan terimin Türkçe okunuşunun yazılması ikincisi ise yeni terim üretilmesi şeklindedir.

Ekoloji terimlerinin Türkçeye okunuşları şeklinde girmesi oldukça yaygındır. Çizelge 1'de bunun örneklerini görmek mümkündür. Bu durum sadece ekolojiye ait bir durum değildir (Sevgi, 2004). Ekoloji terimlerinin okunuşları ile Türkçeye girme nedenleri başında; 1) Ekolojinin oldukça yeni bir bilim dalı olması itibarıyla bazı terimlerinin yabancı dildeki anlamları dahi tam olarak açıklığa kavuşmamıştır. Örneğin çevre kavramının (Çepel, 1982; Mason ve Langenheim, 1957) veya ekolojik niş (Çepel, 1982) kavramının tanımı tam olarak açıklığa kavuşmamıştır. 2) Ekolojinin günümüzdeki öneminden dolayı her gün yeni terimlerin üretilmesine bağlı olarak yabancı dilde terim sayısı hızla artmaktadır. 3) Türkçenin bilim dili olarak kullanılmasındaki bilinç kaybı da maalesef üniversitelerde yaygındır.

Ekoloji terimlerine Türkçe karşılık üretilmesinde birçok sorunun yaşanmasına (Sevgi, 2015) rağmen Türkçe bilimsel çalışma yapmaya imkan sağlamaktadır. Azerbaycan ve Türkiye Türkçesinde kullanılan birçok ekoloji teriminin birlikte değerlendirilmesinin, ekoloji terimlerinin Türkçeleştirilmesine önemli katkılar sağlayabilir. Azerbaycan Türkçesindeki

bazı ekoloji terimlerinin doğrudan Türkiye Türkçesinde kullanılacağı gibi bunun tersi durumda geçerlidir. Örneğin Azerbaycan Türkçesinde *ecological crisis* karşılığı olarak kullanılan *ekoloji böhran* terimi Türkiye Türkçesinde *ekolojik böhran* olarak aktarılabilir (Çizelge 2). Türkiye Türkçesinde *experimental ecology* karşılığı olarak kullanılan *deneyisel ekoloji* terimi ise Azerbaycan Türkçesinde kullanılabilir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Azerbaycan ve Türkiye Türkçesi Ekoloji Terimlerinin Birlikte Değerlendirilmesi

İngilizcesi	Azerbaycan Türkçesi	Türkiye Türkçesi	Türkçeye Katkı
<i>Theoretical ecology</i>	<i>Nəzəri Ekolojiya</i>	<i>Kuramsal Ekoloji</i>	<i>Nəzəri Ekolojiya/ Kuramsal Ekoloji</i>
<i>Structure of ecosystem</i>	<i>Ekosistemin Strukturu</i>	<i>Ekosistem Yapısı</i>	<i>Ekosistem Yapısı</i>
<i>Ecological crisis</i>	<i>Ekoloji Böhran ve Ekolojik Kriz</i>	<i>Ekolojik Kriz</i>	<i>Ekoloji Böhran</i>
<i>experimental ecology</i>	<i>Eksperimental Ekolojiya</i>	<i>Deneyisel Ekoloji</i>	<i>Deneyisel Ekoloji</i>
<i>Flowering ecology</i>		<i>Çiçeklenme Ekolojisi</i>	<i>Çiçeklenme Ekolojisi</i>

Ekoloji terimlerinin Türkçeleştirilmesi ile ilgili farklı coğrafyalarda yaşanan deneyimlerden yararlanma imkânı bilim adamlarının kullanımına açıktır. Bu imkanların değerlendirilmesi, Türkçenin, daha geniş coğrafyada anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Aksi halde Türkçenin önüne konulmuş siyasi sınırlar sadece günümüzü değil geleceği de ayıracaktır. Çizelge 1 ve 2'de belirtilen terim kullanımları kapsamında; 1) Daha önce farklı bir coğrafyada Türkçeleştirilmiş bir terimin kullanımını öncelikle değerlendirmeye almak ve mümkünse kullanmak (Çizelge 1 ve 2), 2) Türkçeleştirme yapılırken önceliği tarihi geçmişi olan sözcüklere vermek, 3) Farklı coğrafyalarda üretilen Türkçe terimleri üzerine doğrudan çalışmalar yapmak, terim çalışmalarının başlıca hedefle olmalıdır.

Kaynaklar

- Adıgüzel; S., 2012. Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasında Aktarma Üzerine Bazı Problemler. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 47: 51-56.
- Ağayev, Y.N., 2012. *Yeni sivilizasiya dövrünün ekoloji problemləri. Kosmosun mənimənilməsinin ekoloji aspektləri*. Sayfa: 323-348, Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı, 2012. - 392 səh.

- Crystal, D., 1997. *English as a Global Language*. Cambridge University Press. Page:150, ISBN: 0 521 59247X.
- Çepel, N., 1982. Ekolojik Terimleri Sözlüğü. Üniversite Yayın Nu:3115, Orman Fakültesi Yayın Nu:352, 356 sayfa
- Dağ, S., 2014. *Türkiye Türkçesinde ve Azerbaycan Türkçesinde Batı Kökenli Paronimlerde Anlam Değişimleri*. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve Edebiyatı dalında Yüksek Lisans Tezi, 106 sayfa.
- Erden, A., 1985. Azeri Türkçesinin geçmişine ve sözdizimi özelliklerine kısa bir bakış. *H.Ü. Ed. Fak. Derg.* Cilt 3, Say t: 43-62.
- Ergin, M., 1971. *Azeri Türkçesi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları Nu: 1633, 256 sayfa.
- Eser, D., Geçit, H.H., Emeklier, H.Y., 2000: *Tarimsal Ekoloji Terim ve Tanımlar Sözlüğü*. Ank. Ün. Zir. Fak. Yay., 95 sayfa.
- Ələkbərov, A. Ə., 2012. *Ekoloji pasportlaşdırma və ekspertiza*. Sayfa:277-293, Ekologiya. *Dərs vəsaiti*. Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı, 392 səh.
- Əsgərova, M.A., 2012. *Təbii ehtiyatlar, onlardan istifadənin ekoloji aspektləri*. Sayfa:209-240, Ekologiya. *Dərs vəsaiti*. Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı, 392 səh.
- İbrahimov, Y.N., 2012. *Ekoloji risk və ondan mübahizə tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi*. Sayfa: 304-322, Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı, 392 səh.
- Heyet, C. 2004. Azərbaycan'ın Türkleşmesi ve Azərbaycan Türkçesinin Teşekkülü. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1: 7-19.
- Hacıyeva, G., 2008. Azərbaycan ve Türkiye Türkçesinin Ortak Diyalektizmleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1/3: 210-2018.
- Hüseynov T.B., 2012. *Ekologiya fənninin predmeti, tədqiqat obyektı və vəziyyətləri. Ekoloji faktorlar və qanunauyğunluqlar*. Sayfa:6-31, Ekologiya. *Dərs vəsaiti*. Bakı: İqtisad Universiteti Nəşriyyatı, 392 səh.
- Karaman, E., 2009. Azərbaycan'da Türkiye Türkçesi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı 28: 45-58.
- Mason, H.L., Langenheim, J.H., 1957: Language Analysis and the Concept Environment. *Ecology*, Vol. 38, No. 2 (Apr.), pp. 325-34.
- Richards, R. J., 2008. *The tragic sense of life: Ernst Haeckel and the struggle over evolutionary*. The University of Chicago Press, Ltd., London, ISBN:978-0-226-71214-7, 551 pages.
- Səlimov, N. Ə., Şahpələngova, B.Ş. ve Babayev, Ə. İ., 2012. *Mühəndis Ekologiyası*. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası, 634 sayfa, Bakü.
- Sevgi, O., 2015. *Ecology Teriminin Türkçe Karşılıkları Üzerine Bir Değerlendirme*. *Avrasya Terim Dergisi*, 2015, 3 (1): 27 - 46
- Sevgi, O., 2004. *Fen Bilimleri Sözlüklerinde Türkçe Kelime Kullanımı*. V. Türk Dil Kurultayı 20-26 Eylül 2004 Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları:855/1, sayfa: 2667-2686.